

איזו ישראל, איזו פלשתיין

כאשר הוקם ארגון האו"ם, לאחר סיום מלחמת העולם השני נייה, היו חברות בו 51 מדינות. מאז צמח מספרן עד שהגיע כיום ל-191. מספר זה משקף בראש ובראשונה את קץ עידן הקולוניאליזם; העמים והשבטים שהיו תחת שלטון קולוניאלי זכו בעצמאות, ומנהיגיהם הפכו שליטי מדינות על כל טובות ההנאה הכרוכות בכך. אולם הניצחון על הקולוניאליזם לא הניב פרי הילולים. באורח פרדוקסלי נראה כי הנהגות ממנו הן הורקא המעצמות שוויתרו על מושבותיהן, ואילו מצב התושבים ברבות ממדינות העולם השלישי רק הורע בהשוואה למצבם בתקופה הקולוניאלית, כשהם חשופים לא אחת לדיקטטורות אכזריות, לקנאות דתית, לשחיתות ולמלחמות; קונגו העשירה במשאבים הולכת מרחי אל דחי. אלג'יריה זכתה בעצמאות, אולם הנהגת מכה היא דווקא צרפת שנפטרה מצרה זו, ואילו האלג'יראים נתונים לשלטון דיקטטורי ולטרור איסלאמי. מסתבר שניהול מדינה מחייב רקע ומסורת תרבותית, שאינם נרכשים בן-לילה. מה גם שמאבקן של מדינות רבות לעצמאות הושגת בעיקרו על התנגדות לשלטון זו, בלי שהיה ברור לתושבים ולהנהגותיהם מהו התוכן שראוי ליצוק במדינה שאליה הם חותרים.

קצת עומדת לקום בפתחנו מדינה חדשה, מדינת פלשתיין. ידוע לנו שהפלשתינים מבקשים עצמאות וכי זרמים חזקים בתוכם מתנגדים לקיומה של מדינת ישראל ותומכים בזכות הישיבה. אך מעבר לכך, מה ידוע לנו ואף להם עצמם על התוכן שהם מבקשים ליצוק במדינתם החדשה? האם תהיה זו מדינה שתנהיג את חוקי האיסלאם? האם יהיה בה מרחב נשימה, שיר תיר מקום למיעוט נוצרי או יהודי? האם תהיה בה מערכת סוציאלית סבירה, או שמא יופקד הנושא בידי גופים דוגמת החמאס? מה יהיו מימדי השחיתות, הניצול והאפליה במערכת השלטון? מה הסיכוי לשלטון דמוקרטי אמיתי (להבדיל מקיום הליך בחירות פורמלי), המכיר בחופש ביטוי ובזכויות האזרח? המעט שידוע לנו אינו מבשר טובות; בשנים שחלפו מחתימת הסכמי אוסלו בשנת 1993 ועד לפרוץ האינתיפאדה ב-2000, נהנו מוסדות הרשות הפלשתינית מחופש פעולה ניכר. אולם מסתבר שחלה הידרדרות חמורה בתחומי שליטתם. התפתחו תופעות שחלקן הצביע על נטייה לדיקטטורה ואילו אחרות על מעין אנרכיה. שלטון החוק התערער, השחיתות פרחה, מקורבים לצלחת התעשרו ואילו אחרים נחשפו לניצול ואפליה. האוכלוסייה הנוצרית בבית לחם נדחקה ורבים מבניה העדיפו את הגלות (נטען אף שמחבלים בחרו לירות על שכונת גילה בירושלים מתוך השכונה הנוצרית בית ג'אלה כדי שהתגובה הישראלית תכה בנוצרים תושבי שכונה זו).

על ערכי העבודה והשוויון

החשש מפני הפיכת ישראל למדינה דרילאומית הוא רק אחת מהבעיות החריפות שבפניהן אנו ניצבים. מדינת ישראל היא בעלת מאפיינים שונים מאלה של מדינות העולם השלישי שקמו אחרי מלחמת העולם השנייה. הצינונות לא קמה על בסיס שנאה לאוייב או לזר. לאבות הצינונות היה חזון ברבר התוכן שיש ליצוק במדינה החדשה. הרצל דגל במדינה יהודית ליברלית, שבה תופרד הדת מהמדינה והשקפתו של ז'בוטינסקי בעניין זה לא היתה שונה. השמאל דגל בערכי העבודה והשוויון והקים מערך מפואר של קיבוצים ומוסדות שהעניקו הגנה.

האמונה שישאל צריכה להיות מרכז השכלה ותרבות הביאה בעקבותיה, עוד בתקופה שקדמה להקמת המדינה, לייסוד האוניברסיטה העברית, הטכניון ומכון ויצמן, להקמת התזמורת הפילהרמונית ולפיתוח תיאטראות והוצאות ספרים. האידיאליזם שביסוד הצינונות השתקף בהכרות העצמאות, שבה נאמר בין השאר כי מדינת ישראל "תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל, תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין ותבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות..."

מאז מוססו הרבה מהאידיאלים שהאמנו בהם. ההנהגה הפוליטית השקיעה את כל כוחה בסכסוך הערבי-ישראלי והובילה או שהרשתה לאחרים להוביל גל התנחלויות בשטחים המוחזרים, שבהם מתקיים משטר בלתי-נסבל של אפליה, שהוציא ליישראל שם רע בעולם כולו. נושאי פנים נדחקו לקרן זווית או שהופקדו בידי המפלגות החרדיות והדתיות. מערכת הביטחון הסוציאלי נמצאת בקריסה, הפער הכלכלי התעצם למימדים שקשה למצוא דוגמתם במערב. החינוך הפך סקטוריאלי והמערכת כולה נמצאת בירידה. לכל אלה מצטרפת ביורוקרטיה מעיקה ובצידה לא מעט שחיתות. מדברים רבות על זכויות אדם, אך אלפי זוגות אינם יכולים להינשא לפי הדין הדתי הנהוג בישראל.

הגיעה העת להתבונן פנימה ולעסוק בשורה של שאלות הנוגעות להווייתנו ולאופיה של המדינה, שאלות חברה, תרבות וחינוך, מעמד הדת ומעמדם של הרפורמים, הקונסרבטיבים ואלה שאינם נחשבים יהודים על פי ההלכה, ושאלת היחס למיעוטים וכעיקר למיעוט הערבי, והאם אנו בדרך למדינה דרילאומית ואיזו מדינה תהיה זו. ■